

دومعضل اساسی دستگاه قضا

در حاشیه دیدار محسنی ازهای از زندان اوین

احمد زیدآبادی

نویسنده و مشاور هم‌میهن

غلامحسین محسنی ازهای، رئیس قوه قضائیه در رأس هیئتی، از زندهای امنیتی و عمومی زندان اوین دیدار کرده تا در جریان خواست‌ها و مشکلات زندانیان قرار گیرد.

گویا این نخستین بار است که یک رئیس قوه قضائیه در نظام جمهوری اسلامی شخصاً از زندان بازدید و با زندانیان به طور مستقیم گفت‌وگو کرده است.

برای بسیاری از زندانیان عادی و همین‌طور برخی زندانیان سیاسی یا امنیتی که معمولاً فریادشان به گوش کسی نمی‌رسد، این نوع دیدارهایی می‌تواند فرصتی برای رسیدگی به درخواست آنان و توجه به مشکلات خود و خانواده‌شان پدید آورد. از این جهت، از این نوع تلاش‌ها باید استقبال کرد و آن را خوار و کوچک نشمرد.

قوه قضائیه در هر کشوری «نماد اصلی» نوع حکمرانی در آن کشور است و از این جهت، نقشی محوری در عادلانه یا ناعادلانه بودن یک نظام سیاسی بر عهده دارد. متأسفانه قوه قضائیه در جمهوری اسلامی پس از منازعات خونین داخلی در اوایل انقلاب و پیامدهای مصیبت‌بار آن، رنگ امنیتی و سیاسی به خود گرفته و با گذشت زمان نه فقط از این دو بلیته خلاص نشده بلکه در پی هر اعتراض خیابانی، جلوه‌های امنیتی و سیاسی آن پررنگ‌تر شده است.

پس از چند دوره وعده اصلاحات جدی و اساسی در دستگاه قضایی از سوی رؤسای مختلف قوه و خلف وعده یا ناتوانی آنها از ایجاد تحولی معنادار و ملموس در این دستگاه، اینک دوسال‌نیم است که آقای محسنی ازهای به ریاست قوه قضائیه منصوب شده است. آقای ازهای نیز مانند پیشینیان و اسلاف خود داعیه «اصلاح و تحول در دستگاه قضایی» را مطرح می‌کند، اما پاره‌ای اقدامات میدانی او برای تماس مستقیم با مشکلات روبروی دستگاه قضایی، او را از اسلاف خود در این زمینه متمایز کرده است.

با این همه، اقدامات و به‌خصوص هشدارهای او درباره دخالت بی‌قاعده «ضابطان قضایی» در پرونده‌ها و تلاش او برای عفو گسترده دستگیرشدگان حوادث اعتراضی سال گذشته، گرچه در برخی محافل، امیدواری‌هایی نسبت به تحقق عملی بخشی از وعده‌های او به وجود آورده، اما هنوز چهره قوه قضائیه به نحوی که بتوان در مورد احقاق حقوق شهروندان جامعه به آن اعتماد کرد، ترمیم و بهسازی نشده است.

در حقیقت، قوه قضائیه علاوه بر آنکه از معایب و کاستی‌ها و ناکارآمدی‌های دیگر نهادهای اداری در کشور رنج می‌برد، به‌طور خاص درگیر معضلاتی است که حل آنها علاوه بر عزم و اراده پولادین، نیازمند همکاری سایر قوا برای حرکت این قوه به سمت «استقلال واقعی» و «کشف بی‌طرفانه حقیقت» و «اجرای عدالت» است.

بدبختانه، بخشی از افرادی که در دستگاه قضایی مشغول به

کارند، به‌طور خاص درکی از فضیلت بی‌طرفی و استقلال قوه قضائیه در امور سیاسی و عقیدتی ندارند و بنا به ملاحظات و گرایش‌های تند سیاسی و ایدئولوژیک خود با متهم برخورد می‌کنند. در واقع نگرش حاکم در اوایل دهه شصت در ذهن آنها رسوب کرده است؛ به‌طوری که سختگیری و شدت عمل خود در برابر متهمان را مایه افتخار و بعضاً سبب ارتقاء موقعیت خود تلقی می‌کنند.

از این رو، مهمترین مشکل دستگاه قضایی بخش قابل توجهی از «نیروی انسانی» مشغول به کار در این نهاد است. قاعدتاً با کسانی که خود عامل بروز یک مشکل اند، نمی‌توان آن مشکل را حل کرد. برخی از قضات و نیروهای دادستانی در شهرهای مختلف، با رفتارهای فرافکنی و غیرحقوقی خود، رویه‌هایی را در قوه قضائیه نهادینه کرده‌اند که بدون تحول فکری و یا برکناری آنان، اصلاح و تحول در دستگاه قضا در حد آرزو و خیال باقی خواهد ماند.

در این میان به‌خصوص وضعیت برخی از شهرستان‌ها بسیار وخیم است. ظاهراً در هر استان و شهرستانی مسئولان قضایی رویه خاص خود را دارند و هر کدام به صفتی مشهور شده‌اند. دادگستری شماری از شهرها به سختگیری‌های شدید و بی‌مورد شهرت یافته است و شماری دیگر به رفتاری ملایم‌تر معروف هستند. حتی گفته می‌شود، مثلاً اقدام یا رفتاری که در تهران کاملاً عادی و معمول و مرسوم تلقی می‌شود، در ۳۰ کیلومتر آن‌طرف‌تر در شهر کرج، همان رفتار، تعقیب قضایی و پرونده‌سازی و مجازات به دنبال دارد و کلای دادگستری در شهرهای مختلف از این بابت دل‌شان خون است و اگر رئیس قوه، به تصویر واضحی در این زمینه احساس نیاز می‌کند، با یک پژوهش میدانی می‌توان ابعاد این شبه‌فاجعه را روشن کرد.

مشکل دومی که به همان اندازه مشکل‌آور، برای بسیاری از شهروندان دغدغه‌ساز شده است، دخالت بی‌رویه و عملاً دلخواهانه برخی ضابطان قضایی در پرونده‌های سیاسی و امنیتی است. گفته می‌شود، قضات برخی شعبه‌های دادگاه‌های انقلاب، معمولاً از طریق مشورت با ضابطان رأی خود را صادر می‌کنند و برخی دیگر نیز اصولاً تابع ضابطان هستند. از همین جهت گویا ضابطان در رایج پرونده‌ها به شعبه‌های مورد نظر خود دخالت می‌کنند و حکم دلخواه خود را نیز می‌گیرند. این مسئله، به واقع یک فاجعه تمام‌عیار است و حیثیت دستگاه قضا را بالمره لکه‌دار می‌کند. متأسفانه هشدارهای مکرر و بی‌در پی آقای ازهای در این مورد تاکنون اثر لازم را نداشته است.

حال پرسش این است که با وجود هشدار رئیس قوه، چرا این مشکل حل نمی‌شود؟ دلیل نخست آن، همان بخش از پرسنل دستگاه قضایی اند که مخالف هر نوع اصلاح و تحول مثبت در این دستگاه هستند و همکاری لازم را نمی‌کنند و دلیل دوم، میزان نفوذ دستگاه‌های امنیتی به‌عنوان ضابطان قضایی بر مجموعه قوای دیگر است. این دستگاه‌ها به دلیل امنیتی شدن دوره‌ای فضای سیاسی کشور، قدرتی فراتر از چارچوب قانونی برای خود قائلند و با هر چه این قدرت را محدود و منضبط کند، سرسازگاری نشان نمی‌دهند. با این حساب، تحول در دستگاه قضایی کاری بی‌نیاهت شاق و طاقت فرساست. این کار فقط از رئیس قوه ساخته نیست. اراده‌ای فراتر از ترس و ناآرامی در تمام ارکان حکمرانی لازم است تا مانع کارشکنی انواع و اقسام نهادها و شبنه‌نهادها در مسیر تحول قضایی شود.

تیتریک

HEADLINE ONE

۲

گزارش یک

بررسی نشست رئیس جمهوری با فعالان سیاسی در آستانه انتخابات

دیدار با سران احزاب تشریفات یا اثرگذار؟

الهه ابراهیمی و محسن صالحی‌خواه

دبیر و گزارشگر گروه خیر

بادامچیان نیز در میان سخنرانان این جلسه بودند. غلامعلی حدادعادل، عضو ارشد شورای ائتلاف اصولگرایان، طی سخنانی در واکنش به مباحث مطرح‌شده در خصوص پیش‌نیت‌ها و لزوم بازنگری در قانون انتخابات که از سوی اصلاح‌طلبان مطرح شده، گفت: «اگر پیش‌نیت‌نام بد است برای هر دو جناح بد است. چرا باید قانون را لغو کنند؟ اینکه ما قانونی که تصویب شده و شورای نگهبان نیز تأیید کرده را لغو کنیم، آثار خیلی بدی خواهد داشت. عدم ثبت‌نام در انتخابات را گردن قانون و شورای نگهبان نیندازید. در انتخابات مجلس ششم، شورای نگهبان آسان گرفت و ورود همه را آزاد گذاشت اما بیشترین حجم تخریب‌ها علیه شورای نگهبان در همان مجلس بود. «بادامچیان، دبیرکل حزب مؤتلفه اسلامی نیز در اظهاراتی گفت: «دوستان همه مسائل را در انتخابات می‌بینند در حالی که آنچه مدنظر رهبر انقلاب قرار دارد، ایجاد تحول در کشور است.» بادامچیان خطاب به رئیس گفت: «همانطور که در روابط بین‌الملل ایجاد تحول کردید، در مسائل داخلی هم تحول ایجاد کنید. وزیر می‌تواند تحول ایجاد کند را تغییر دهید.» یکی از مطالب جالب توجه دبیرکل مؤتلفه اسلامی در این نشست، انتقاد از دولت به دلیل فشار به طلافروش‌شان برای ثبت‌نام در سامانه مؤدیان و پلمب برخی عطاری‌ها بود؛ بادامچیان این اقدام دولت را نوعی ناراضی‌ت‌تراشی توصیف کرد. صادق محصولی، دبیرکل جبهه پایداری، حسین‌الله کرم چهره شاخص انصار حزب‌الله و دبیر هیئت موسس جمعیت‌رزمندگان مدافع انقلاب اسلامی (رزما) و حمیدرسایی نماینده ادوار مجلس و عضو کمیته انتخابات تشکیلات شریان در این جلسه صحبت کردند. حسین‌الله کرم نیز با اشاره به تاسیس حزب جدید خود و مقایسه آن با دیگر احزاب به‌خصوص اصلاح‌طلبان گفت: «آنهایی که مدعی هستند اگر افزایش مشارکت داشته باشیم ما پیروز خواهیم شد، ادعای غلطی مطرح می‌کنند. ما دو سال است حزبی را با جمعیت بالا و با محوریت روستاها و محلات تأسیس کردیم آن وقت برخی دبیران کل احزابی که تعداد کل جمعیت حزب‌شان تنها در یک فولکس واگن جا می‌شوند، در این نشست به‌جای پیشنهادات مفید، فقط راهکارهای جناحی مطرح می‌کنند.» الله‌اکرم در این جلسه تأکید کرد: «مجلس و دولت باید آموزش‌های سیاسی ببینند.» حمیدرسایی نیز بخش اصلی صحبت‌های خود را به مقایسه ابراهیم رئیسی و حسن روحانی اختصاص داد و گفت: «شما در کنار مردم هستید و همین منش شما باعث افزایش مشارکت خواهد شد. شما خط قرمز ندارید و نمی‌گوئید کسی حق ندارد نزدیک فالنی و بهمانی شود؛ این رفتار قطعاً ایجاد امید می‌کند. مدیریت شما کارتابلی نیست و جمعه‌ها از برخی اتفاقات کشور باخبر نمی‌شوید.»

مجادله بر سر انتخابات ۸۸

تا زمان انتشار محتوای نشست، حواشی‌اش در فضای مجازی بیشتر از توجه به اصل آن بود. عده‌ای از فعالان فضای مجازی معتقد بودند که حضور بعضی چهره‌های اصلاح‌طلب با اعتراض‌هایی که به‌ساختار دارند و مسائلی که مطرح می‌کنند، در این نشست درست نبوده است. برخی دیگر نیز حضور در این جلسه را فرصتی مناسب برای بیان نقطه‌نظرات منتقدان وضع موجود می‌دانستند. ۲۵ نفر از این مهمانان سخنرانی کردند که بخش‌هایی از این صحبت‌ها، به تنش در جلسه منجر شد. ایرنا (خبرگزاری دولت) در گزارش خود از این نشست، نوشت: صادق محصولی، دبیرکل جبهه‌پایداری در ابتدای این جلسه گفت: «مردم حال و روز خوبی ندارند اما این ناامیدی را چه کسانی ایجاد کردند و چه کسانی امروز همین ناامیدی را به جامعه تزریق می‌کنند؟ دوستانی که در دولت قبل مسئولیت داشتند چرا نمی‌گویند چه باری بر دوش این دولت گذاشتند؟» محصولی در ادامه گفت: «تحریم‌ها از فتنه ۸۸ شروع شد. مشارکت در آن انتخابات ۸۵ درصد بود اما با آن انتخابات چه کردند؟ انتخابات ۸۸ تنها انتخاباتی بود که نتایج آن صندوق به صندوق اعلام شد اما عده‌ای مدعی تقلب ۱۱ میلیون در آن شدند.» محصولی در واکنش به پایان زمامش، گفت: «اجازه بدهید یک جمله دیگر بگویم.» اما حسین مرغی‌عی خطاب به او گفت: «همان ۸۵ درصد را که گفتید کافی بود. فتنه ۸۸ فتنه احمدی‌نژاد بود.» سپس «مصطفی‌کواکبیان» خطاب به محصولی گفت: «از احمدی‌نژاد هم سخن می‌گفتید.» «علی ربیعی» نیز در واکنش به این اظهارات گفت: «من آدم بی ادبی نیستم که مانع سخنان دیگران شوم اما آقای محصولی امروز انتخابات ۸۸، مهندس موسوی من رانند شما فرستاد اما شما با اینکه وقت داده بودید، من را به دفترتان راه ندادید؛» محصولی ادعای ربیعی را رد کرد. در دیگر سوسوی جلسه «جواد امام» سخنگوی جبهه اصلاحات سخنانی را در خصوص زمان پایان رأی‌گیری خطاب به محصولی بیان کرد. «محمدعلی وکیل» نیز در واکنش به سخنان محصولی گفت: «آقای محصولی! شما باید این بحث را در جلسات احزاب و خانه احزاب مطرح کنید؛ جای این مباحث در این جلسه نیست.»

اصول‌گرایان چه گفتند؟

بعضی از چهره‌های شاخص اصول‌گرا مثل غلامعلی حدادعادل و اسدالله

نگاه تحلیلی

خطر نابودی راهبرد خاورمیانه‌ای

سیاست خارجی جو بایدن در سال ۲۰۲۳ انتخابات ۲۰۲۴ را تحت تأثیر قرار خواهد داد

اکبر مختاری

کارشناس ارشد روابط بین‌الملل

سال ۲۰۲۳ هم با تمام فرازونشیب‌های سیاسی‌اش به اتمام رسید. تمامی مقامات کشورها در پایان سال می‌کشوند به حسابرسی اقدامات سیاسی خود در داخل و خارج بپردازند و با شناخت نقاط ضعف و قوت خویش سال آتی را بهتر آغاز کنند. ایالات متحده نیز به‌عنوان ابرقدرت پنج‌بعدی برای حفظ جایگاهش در تمامی عرصه‌ها می‌کوشد که نقاط ضعف و قدرتش را در عرصه‌های مختلف بررسی کند.

سال ۲۰۲۳ آنچنان برای جوبایدن خوش‌یمن نبود. در جایی که ایالات متحده در سال ۲۰۲۲ موفقیت‌های بزرگی در حمایت از اوکراین در جنگ با دشمن دیرینه‌اش به‌دست آورده بود، اما در سال ۲۰۲۳ حوادث مختلفی سبب کاهش حمایت آمریکا از اوکراین از یک‌سوی و شکست اوکراین در عملیات ضدحمله‌اش در برابر روسیه شد. اگر آمریکایی‌ها بایند با بودجه قدرتمند نظامی ۴۴ میلیارد دلاری در سال ۲۰۲۲ توانست بدون حتی یک کشته آمریکایی موفقیت‌های بزرگی در برابر روسیه به‌دست آورد، اما در بودجه نظامی ۸۸۶ میلیارد دلاری فعلی و اختصاص به‌دست ۴۴ میلیارد دلاری به جنگ اوکراین با صخره‌سنگی بزرگ کنگره جمهوریخواه آمریکا مواجه شد. نمایندگان کنگره، اعلام کردند که در صورتی بخش مهمی از این بودجه را برای اوکراین اختصاص خواهند داد که جوبایدن نیز در برابر روه‌مدها جری به آمریکا سیاست‌سخت‌گیرانه‌ای را اعمال کند و حالا تنها با موافقت کمک ۲۵۰ میلیون دلاری، کنگره سال را برای اولین جلسه‌اش در هشتم ژانویه به پایان برد.

در مورد چین نیز سیاست خارجی دو حزبی آمریکا یعنی نگرانی نسبت به طمع این کشور در مورد چین تاییه (تایوان) (همچنان به قوت خود باقی است. اگر چه در دیدار رئیس‌جمهور چین از آمریکا صحبت‌های خوبی میان طرفین مطرح شد اما رئیس‌جمهور سرسخت

چین هشدار داد، آمریکا باید تایوان را در کنار چین به‌عنوان چین واحد قبول کند، امری که هیچ‌کدام از مقامات سیاسی آمریکا از دو حزب با آن همراهی ندارند. نگرانی از اقدام نظامی چین برای الحاق تایوان به خود همچنان یکی از دغدغه‌های جدی آمریکایی‌هاست.

نکته مهم دیگر سورپرایز هفتم اکتبر بود. حمله حماس به اسرائیل راهبرد خروج مر حله‌ای آمریکا از خاورمیانه را کاملاً با مشکل روبه‌رو ساخت. در حالی که افرادی چون جیک‌سالوان در مقاله‌ای در فارن افرز با خوش‌بینی از ثبات نسبی و پیوستن عربستان سعودی به صلح ابراهیم در نزدیک‌ترین زمان ممکن اظهار خوشنودی می‌کردند حمله هفتم اکتبر درچه دیگری به روی آینده خاورمیانه گذاشت. حمله هفتم اکتبر شباهت‌های نسبتاً زیادی با ۱۱ سپتامبر داشت و خودبینان این عبارت از سوی مقامات اسرائیلی نشان از یک برخورد پر قدرت در پاسخ به این حمله داشت. هم‌اکنون نزدیک به سه ماه است که اسرائیل در حال بمباران پر قدرت و حضور زمینی مرگبار در غزه است و پیشرو اسرائیل در غزه و نابودسازی نزدیک به هشتاد درصد شمال غزه هنوز مقامات راست‌گرای افراطی اسرائیل را جهت انتقام آرام‌ساخته است. این حمله اگر چه با سفر استثنایی یک رئیس‌جمهور آمریکا به اسرائیل آن هم در زمان جنگ خیرساز شد و سبب‌ساز محبوبیت بالای جوبایدن در میان اسرائیلی‌ها شد اما در برابر، به پایگاه رای جوبایدن در ایالت‌های سرنوش‌ساز مسلمان نشین با بالابودن مهاجران عرب چون میشیگان، ویسکانسین و پنسیلوانیا آسیب زده است؛ اگر چه حمایت یهودیان آمریکا را در حمایت از جوبایدن بالا برده است. جوبایدن ده ماه بیشتر فرصت ندارد که از یک سو نگراندار روسیه خود را پیروز قطعی در جنگ اوکراین بنامد و از سوی دیگر نگراند که جنگ اسرائیل در غزه طولانی‌تر و گسترده‌تر شود. گسترده شدن جنگ غزه و کشیده شدن آن به مناطقی چون لبنان می‌تواند کل راهبرد فاصله‌مرحله‌ای آمریکا از خاورمیانه را نابود سازد و از سوی دیگر با لافتن شعله‌های جنگ از غزه به نقاط دیگر خاورمیانه کنترل خاورمیانه را برای آمریکای بایند دشوارتر می‌سازد.

جوبایدن در حالی به سمت انتخابات ریاست جمهوری ۲۰۲۴ می‌رود که باید نتیجه جنگ اسرائیل در غزه و جنگ اوکراین و روسیه از قابلیت دفاع بر خوردار باشد؛ وگرنه با وجود دستاورد کاهش تورم به سه‌سوم در صد، رقابتی او (چه‌تر اتمپ باشد چه ساندانسیس یا نیکی هیللی) به‌راحتی خواهند توانست دوران چهارساله او را با سوالات جدی به چالش بکشند؛ چالشی که عاقبتش ممکن است به یک‌دوره‌ای شدن او ختم شود...